

В.Ю. Назаренко

Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України
вул. Богдана Хмельницького, 15, м. Київ, 01030 Україна
e-mail: nazarenko@izan.kiev.ua

<https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/70>

РІДКІСНІ ТА МАЛОВІДОМІ ВИДИ ЖУКІВ НАДРОДИНИ CURCULIONOIDEA (INSECTA: COLEOPTERA) ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Біосферний заповідник "Асканія-Нова", довгоносикоподібні жуки, рідкісні та ендемічні види, Херсонська область

РІДКІСНІ ТА МАЛОВІДОМІ ВИДИ ЖУКІВ НАДРОДИНИ CURCULIONOIDEA (INSECTA: COLEOPTERA) ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ. В.Ю. Назаренко. – В Херсонській області зареєстровано 350 видів довгоносикоподібних жуків, серед яких наявні досить рідкісні, ендемічні та внесені до Червоної книги України. В результаті узагальнення опублікованих та оригінальних даних про рідкісні та маловідомі види довгоносикоподібних жуків області виявлено, що в Україні лише з Херсонської області відомі 5 видів – *Ceutorhynchus gottwaldi* Dieckmann & Smreczyński, 1972; *C. niyazii* Hoffmann, 1957; *Datonychus mirabilis* Korotyaev, 1980; *Megamecus argentatus* Gyllenhal, 1840; *Rhabdorrhynchus menetriesii* Gyllenhal, 1842; і ще 60 видів виявлено, крім Херсонської, ще в 1–4 областях України. З 4 включених до Червоної книги України (2009) тут зареєстровані 3 види (*Brachycerus sinuatus* Olivier, 1807; *Leucomigus candidatus* Pallas, 1771; *Lixus canescens* Steven, 1829).

РЕДКИЕ И МАЛОИЗВЕСТНЫЕ ВИДЫ ЖУКОВ НАДСЕМЕЙСТВА CURCULIONOIDEA (INSECTA: COLEOPTERA) ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ. В.Ю. Назаренко. – В Херсонской области зарегистрировано 350 видов долгоносикоподобных жуков, среди которых присутствуют довольно редкие, эндемичные и внесенные в Красную книгу Украины. В результате обобщения опубликованных и оригинальных данных о редких и малоизвестных видах долгоносикоподобных жуков области выявлено, что в Украине только в Херсонской области известны 5 видов – *C. gottwaldi* Dieckmann & Smreczyński, 1972; *Ceutorhynchus niyazii* Hoffmann, 1957; *Datonychus mirabilis* Korotyaev, 1980; *Megamecus argentatus* Gyllenhal, 1840; *Rhabdorrhynchus menetriesii* Gyllenhal, 1842; и еще 60 видов обнаружено, помимо Херсонской, еще в 1–4 областях Украины. Из 4 включенных в Красную книгу Украины (2009) здесь зарегистрированы 3 вида (*Brachycerus sinuatus* Olivier, 1807; *Leucomigus candidatus* Pallas, 1771; *Lixus canescens* Steven, 1829).

RARE AND LITTLE KNOWN WEEVILS SPECIES OF SUPERFAMILY CURCULIONOIDEA (INSECTA: COLEOPTERA) IN KHERSON REGION. V.Yu. Nazarenko. – Totally 350 weevils' species were registered in the Kherson region, among which there are rare, endemic and species listed in the Red Data Book of Ukraine. As a result of the analysis of the published and original data on rare and little-known species of weevils in the region, it has been found that 5 species are known only in the Kherson region in Ukraine – *Ceutorhynchus gottwaldi* Dieckmann & Smreczyński, 1972; *C. niyazii* Hoffmann, 1957; *Datonychus mirabilis* Korotyaev, 1980; *Megamecus argentatus* Gyllenhal, 1840; *Rhabdorrhynchus menetriesii* Gyllenhal, 1842 and another 60 species were found, except Kherson, in 1–4 regions of Ukraine in addition. Three of the four species listed in the Red Book of Ukraine (*Brachycerus sinuatus* Olivier, 1807; *Leucomigus candidatus* Pallas, 1771; *Lixus canescens* Steven, 1829) are registered in Kherson region.

Видовий склад довгоносиків Херсонської області відомий, перш за все, завдяки публікаціям С.І. Медведєва (Медведев, 1928, 1929, 1950а, б та ін.), значною мірою присвяченим дослідженням заповідника "Асканія-Нова". За цими та іншими даними (Хоменко, 1988; Хоменко, Петрусенко, Жежерин, 1988; Nikulina et al., 2015; Yunakov et al., 2018a) зараз в Херсонській області нараховується 350 видів, тобто майже чверть (24%) загальної кількості видів довгоносикоподібних жуків, зареєстрованих на території України – 1452 (1449 видів за Yunakov et al., 2018б).

З них 184 види (більше половини) широко розповсюджені і відмічені, крім Херсонської, у 13–25 областях України, а два види (*Anthonomus rubi* (Herbst, 1795), *Otiorhynchus*

ligustici (Linnaeus, 1758)) – по всій території України. Менше половини всіх видів (166) не так широко розповсюджені – їх виявлено у 1–12 областях. З них лише з Херсонської області відомі 5 видів: *Ceutorhynchus gottwaldi* Dieckmann et Smreczyński, 1972, за межами України відомий з південно-східної Європи, Малої Азії та Туреччини; *Ceutorhynchus niyazii* Hoffmann 1957, поширений у Західній Палеарктиці; *Microplontus mirabilis* (Korotyaev, 1980) ареал якого охоплює південно-східну Європу; *Megamecus argentatus* (Gyllenhal, 1840), поширений у південно-східній Європі, північному Кавказі, Центральній Азії, південному Сибіру; *Rhabdorrhynchus menetriesii*, поширений у західній Палеарктиці. Для всіх цих видів, виходячи з особливостей їх загального поширення і характеристики трофічних зв'язків, можливі знахідки в інших областях півдня України. Таким чином, локальність їх сучасного розповсюдження в Україні обумовлена, ймовірно, недостатньою поінформованістю.

Крім вищезгаданих, рідкісними та маловідомими є види, виявлені, крім Херсонської, ще в небагатьох (умовно 1–4) областях України (60). Це *Anthribus fasciatus* Förster, 1770, *Anthribus scapularis* Gebler, 1833, *Bruchela parvula* Motschulsky, 1874, *B. pygmaea* Gyllenhal, 1833, *B. anatolica* Pic, 1904, *B. musculus* K. Daniel, 1903 (Anthribidae), *Dieckmanniellus chevrieri* Boheman, 1845, *Hypophyes minutissimus* Tournier, 1867 (Brenthidae), *Arthrostenus fullo* Boheman, 1836, *Asproparthenis bohemani* Faust, 1891, *A. carinicolis* Gyllenhal, 1834, *Bagoopsis globicollis* Fairmaire, 1863, *Bagous elegans* Fabricius, 1801, *Baris convexicollis* Boheman, 1836, *Brachycerus sinuatus* Olivier, 1807, *Ceutorhynchus similis* C. Brisout, 1869, *Chromonotus vittatus* Zoubkoff, 1829, *Conorhynchus nigrivittis* Pallas, 1781, *Cyphocleonus cenchrus* Pallas, 1781, *Eusomatus taeniatatus* Krynicki, 1834, *Eusomostrophus elongatus* Boheman, 1833, *Glocianus lethierryi* C. Brisout, 1866, *Gronops sulcatus* Boheman, 1842, *Gymnetron hoferi* Desbrochers, 1869, *Gymnetron rostellum* Herbst, 1795, *Herpes porcellus* Lacordaire, 1863, *Humeromima nitida* Boheman, 1834, *Larinus onopordi* Fabricius, 1787, *Larinus sibiricus* Gyllenhal, 1835, *Lixus subulatus* Faust, 1891, *Lixus linnei* Faust, 1888, *Mecinus heydeni* Wencker, 1866, *Mogulones t-album* Gyllenhal, 1837, *Otiorhynchus vitis theodosianus* Retowski, 1887, *Otiorhynchus ukrainicus* Korotyaev, 1984, *Otiorhynchus turca* Boheman, 1843, *Otiorhynchus balcanicus* Stierlin, 1861, *Otiorhynchus reichei* Stierlin, 1861, *Otiorhynchus albidus* Stierlin, 1861, *Paraphilernus bilunulatus* Desbrochers, 1892, *Pelletierellus turcicus* Seidlitz, 1868, *Philernus farinosus* Gyllenhal, 1835, *Philernus ponticus* Korotyaev, 1979, *Philopedon plagiatum* Schaller, 1783, *Phyllobius cylindricollis* Gyllenhal, 1834, *Phyllobius canus* Gyllenhal, 1834, *Polydrusus mariae* Faust, 1882, *Pselactus spadix* Herbst, 1795), *Pseudocleonus marginicollis* Fåhraeus, 1842, *Rhabdorrhynchus karelinii* Fåhraeus, 1842, *Scaphomorphus vibex* Pallas, 1781, *Scolytus zaitzevi* Butovitsch, 1929, *Sibinia reitteri* Desbrochers, 1895, *Sibinia vittata* Germar, 1824, *Sibinia staticis* Becker, 1864, *Stomodes tolutarius*, Schoenherr, 1826; *Tanymecus ponticus* L. Arnoldi et Blinsein, 1971, *Temnorhinus hololeucus* Pallas, 1781, *Tychius beckeri* Tournier, 1873 (Curculionidae), *Tychius lautus*, Gyllenhal, 1835. Багато з них приурочені до степових (*Rhabdorrhynchus karelinii*, *Scaphomorphus vibex* та ін.) та (або) галофільних рослин (*Philernus farinosus*, *Ph. ponticus* та ін.), окремі (*Bagous elegans*) відомі також з Полісся та Лісостепу. Багато з них поширені досить локально, наприклад, *Otiorhynchus ukrainicus*, що взагалі відомий лише з півдня України. Серед названих є також види-вселенці (*Otiorhynchus turca*) (Yunakov et al., 2018a).

Із 4 включених до Червоної книги України (2009) тут зареєстровані 3 види (*Brachycerus sinuatus* Olivier, 1807, *Leucomigus candidatus* Pallas, 1771, *Lixus canescens* Steven, 1829).

Таким чином, причорноморські степи України, в тому числі в межах Херсонської області, характеризуються наявністю рідкісних та маловивчених видів жуків надродина Curculionoidea, що черговий раз підтверджує необхідність їх збереження і наукового дослідження.

Медведев С. И. Энтомофауна асканийской целинной степи. *Степной заповедник Чапли* / под ред. М. Н. Колодько и Б. К. Фортунатова. Аскания-Нова, 1928. С. 195–209.

- Медведев С. И. О распространении насекомых в Южном Заднепровье. Предварительное сообщение (Из работ Зоологического отдела Научно-Степной Станции. *Вісті Державного степового заповідника Чаплі (к. Асканія-Нова)*. 1929. Вып. 7. С. 5–27.
- Медведев С. И. Материалы к экологическому анализу фауны насекомых искусственных насаждений Велико-Анадольского леса. *Труды научно-исследовательского института биологии Харьковского государственного университета*. 1950а. Вып. 14–15. С. 33–35.
- Медведев С. И. К вопросу о происхождении энтомофауны парков Аскании-Нова. *Труды научно-исследовательского института биологии Харьковского государственного университета*. 1950б. Вып. 14–15. С. 67–88.
- Хоменко В. Н. Основные элементы таксономической структуры энтомофауны целинной степи "Аскания-Нова". *Актуальні питання збереження та відновлення степових екосистем* : мат-ли міжнар. наук. конф., присв. 100-річчю заповідання асканійського степу (смт Асканія-Нова, 21–23 травня 1998 р.). Асканія-Нова, 1998. С. 59–62.
- Хоменко В. Н., Петрусенко А. А., Жежерин И. В. Состав почвенно-подстилочной мезофауны асканийской степи. Препр. АН УССР. Институт зоологии, 88.3. Киев, 1988. С. 1–56.
- Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. С. 131–133.
- Nikulina T., Mandelshtam M., Petrov A., Nazarenko V., Yunakov N. A survey of the weevils of Ukraine. Bark and ambrosia beetles (Coleoptera: Curculionidae: Platypodinae and Scolytinae). *Zootaxa*. 2015. № 3912 (1). P. 001–061.
- Yunakov N., Nazarenko V., Filimonov R., Volovnik S. A survey of the weevils of Ukraine (Coleoptera: Curculionoidea). *Zootaxa*. 2018a. № 4404. P. 1–494.
- Yunakov N., Nazarenko V., Volovnik S., Filimonov R.V. Supplementing data PAM Curculionoidea Ukraine.
URL://https://www.researchgate.net/publication/324273532_Yunakov_et_al_2018_Supplementing_data_PAM_Curculionoidea_Ukraine (дата звернення: 14.09.20186).

Рекомендує до друку

І.К. Поліщук